

MEDEZEGGENSCHAP OF MEDEBESTUUR:

Dualisme op de hogeschool

Recentelijk is het onderzoeksrapport *Ieder zijn zeg* verschenen. In dit rapport stonden tal van punten over het functioneren van medezeggenschapsraden, evenals het functioneren van de studentengeledingen daarin. Opvallend was dat in het rapport de voornaamste redenen opgenoemd stonden waarom studenten een ondergeschikte rol spelen in dit soort raden. Het gebrek aan kennis op sommige (met name personele en financiële) beleidsgebieden, het ontbreken aan reguliere studentenoverleggen, enzovoort zorgt ervoor dat vele studentengeledingen niet goed functioneren en volgens tegenstanders van studenteninspraak ook gemist kunnen worden. Onterecht, meent Dennis van Nieuwenhuijzen.

DOOR DENNIS VAN NIEUWENHUIJZEN

Wat is medezeggenschap? Taalkundig beschouwd heeft het begrip medezeggenschap betrekking op medezeggen of meespreken. Daarnaast verstaat men er in het gewone spraakgebruik meebeslissen onder. Dit is op een aardige wijze geïllustreerd door G. van den Bergh, in leven hoogleraar staatsrecht aan de Universiteit van Amsterdam. Hij publiceerde al in 1924 een proefschrift over de medezeggenschap van arbeiders in de particuliere onderneming¹. Deze schrijver stelt dat meespreken en meebeslissen in de praktijk door elkaar kunnen lopen. In het algemeen is het al zo dat iemand die meebeslist ook meespreekt. Andersom is het niet altijd zo. Van den Bergh hanteert het volgende ezelsbruggetje: met "wie heeft het hier voor het zeggen?" wordt bedoeld: "wie maakt hier de dienst uit?". Daarentegen suggereert "wat zal hij ervan zeggen" dat een mening gegeven wordt, zonder dat deze doorslaggevend hoeft te zijn. De zinsnede suggereert eigenlijk al dat de vraagsteller een advies wil hebben van de betrokkene.

Ontbreken van bevoegdheden

Ook in het recht kunnen deze beide vormen van medezeggenschap zich voordoen, zoals in het ondernemingsrecht, op grond van de Wet ondernemingsraden (WOR). Ook in de onderwijswetgeving komen beide vormen voor, al lopen ze daar nogal eens door elkaar. Het komt zelfs voor dat een bepaalde groepering, zoals studenten, in éénzelfde regeling ten aanzien van één onderwerp een medebeslissingsrecht heeft en ten aanzien van een ander onderwerp slechts een recht om mee te spreken. Binnen de onderwijswetgeving, waar de WHW deel uitmaakt, is dat meespreken ook nog in allerlei varianten mogelijk: het kan een recht betreffen om in de gelegenheid gesteld te worden om gehoord te worden, of een adviesrecht, eventueel een gekwalificeerd advies of een bindend advies.

"Wie maakt hier de dienst uit?"

Onder het tweede Paarse kabinet is een wetsvoorstel ingediend om de WOR toe te passen binnen het beroeps- en universitair onderwijs. Dit voorstel is maar beperkt doorgevoerd en uiteindelijk niet verder gegaan dan implementatie van de WOR bij het MBO. Vooralsnog is hoofdstuk 10 van de WHW geldig binnen de hogescholen en het gros van de universiteiten (hoewel sommige universiteiten naar een aangepaste WOR zijn overgegaan).

Bij de organisatieveranderingen die binnen de meeste hogescholen momenteel bezig zijn, is de discussie omtrent het wijzigen van de medezeggenschap weer boven komen drijven. Tot nu toe is echter de discussie beperkt gebleven tot binnen de medezeggenschapsraden van de hogescholen en enkele geruchten van experimenten binnen het Ministerie OC&W.

De wet MUB (medezeggenschap Universitaire Bestuursorganisatie) kan je veelal gelijkzetten met hoofdstuk 10 van de WHW. Beiden zouden een waarborg moeten zijn voor medezeggenschap. Toch is bij de MUB een zelfde probleem als de WHW, bij beide wetgevingen ontbreekt het aan bevoegd-

heden en facilitaire regelingen van zowel de personeels- als studentengeledingen. Voor met name de MR-personeelsgeleding op het HBO is juist het ontbreken van bevoegdheden in de WHW reden om voor de WOR te kiezen, waar dus de rechten van het personeel wel gewaarborgd zijn.

Medebesturen

Kiezen voor de WOR binnen het hoger onderwijs is het einde van studentenmedezeggenschap, zoveel is duidelijk. En een medezeggenschap zonder studenten is juist het ontkennen dat de student koning is, zoals de HBO-raad het graag wilt horen. Maar wat nu? Een voor de hand liggende oplossing is het herzien van hoofdstuk 10 van de WHW en dit is nodig.

In het medezeggenschapshoofdstuk heeft men het namelijk over minimum wetseisen die niet meer van deze tijd zijn. Er is bijvoorbeeld sprake van een voorzitter van een medezeggenschapsorgaan maar het bestaan van een Dagelijks Bestuur (zoals die in vele MR-organen van kracht zijn) wordt nergens met zoveel woorden beschreven. Ook het ontbreken van bevoegdheden en facilitaire regelingen zorgen ervoor, dat met name de zwakste geleding van een MR-orgaan, de studenten i.c., door het CvB of RvB worden uitgespeeld en er veel, te veel verschillen bestaan in de vergoedingen en faciliteiten tussen verschillende hogescholen. Zoveel pijnpunten betekent dat het tijd wordt voor actie. Maar als een bepaald hoofdstuk van een wet (WHW) herzien wordt, kunnen we dan ook niet de strekking van de wetgeving tegen het licht gaan houden? Want zouden we niet moeten kiezen voor medebestuur i.p.v. medezeggenschap? Het kiezen voor medebestuur zou logisch klinken in een tijd waarin de politiek met bestuurlijke vernieuwing wordt geconfronteerd. Een medezeggenschapsraad zou je dan ook moeten gaan zien als een soort gemeenteraad, een raad die doordat het zijn bevoegdheden duidelijk juridisch geregeld zou zien een controlerend maar ook een kadergevend orgaan zou kunnen worden. Waarbij het CvB en RvB als uitvoerend orgaan zou moeten gaan functioneren. Ik ben overtuigd dat dit dualisme bijdraagt tot een duidelijke profilering van het MR-orgaan. Dit dualisme in de MR-structuur eist een andere houding van de leden, met name die van de studenten. In het onlangs verschenen rapport leder zijn zeg wordt de MR-studentengeleding

in zijn algemeen als niet goed functionerend beschreven. Een kenmerk dat binnen zo'n duaal stelsel niet past en hoe dit op te lossen. Het rapport zegt dat scholing van een dergelijke geleding het keyword is en natuurlijk is dit gedeeltelijk waar. Maar scholing is ook een onderdeel van facilitaire regelingen en hoe kan dit in de huidige toestand van hoofdstuk 10 van de WHW gewaarborgd worden? Een tweede reden van een dergelijk niet functioneren van een geleding zit, naar mijn mening, ook in het feit van motivatie. Hoe kan namelijk een MR orgaan of geleding gemotiveerd te werk gaan, wanneer er onduidelijkheid bestaat over hun bevoegdheden. En als ze hier enigszins duidelijkheid hebben, maar in enkele gevallen slechts instemmingsrecht hebben. Aan dit laatste gaat het rapport voorbij en naar mijn mening ten onrechte.

Dualistisch meebesturen

Een WOR binnen het hoger onderwijs is onacceptabel; het kan misschien wel de wensen van personeelsgeleding dekken, maar ontkent in feite het bestaan van een democratisch functioneren van een hoger onderwijsinstelling. Studenten blijven dan verstoken van iedere invloed op medezeggenschap. De WOR is dan ook geen oplossing, maar het herzien van de WHW wel. Daarbij moet gekeken worden hoe een MR-orgaan het best kan functioneren in de praktijk. Bovendien beschikken MR'en in vergelijking met OR'en over zeer weinig middelen voor advies, training en scholing. Omdat de gemiddelde zittingsduur korter is dan van OR-leden zouden ze juist meer middelen moeten hebben. Mijns inziens moet dan ook al snel het principe van medezeggen verlaten worden en vervangen worden door een vorm van dualistisch meebesturen. Dit heeft namelijk een positieve invloed op het profileren van een MR-orgaan en zorgt tevens dat bevoegdheden, zowel op het gebied van vergoedingen als strategische positionering, veilig gesteld wordt. Het laatste betekent wel dat we, op sommige punten binnen de hoger onderwijs regelgeving, het principe van deregulering aan banden moeten leggen.

De auteur is lid van de gemeenteraadsfractie van D66 Tilburg. Verder is hij lid van het Dagelijks Bestuur van de HSR van de Hogeschool 's-Hertogenbosch en lid van de GMR van de Stichting Brabantse Hogescholen en verder actief binnen diverse organisaties op het gebied van hoger onderwijs.

Noot:

1. G van de Bergh, *De medezeggenschap der arbeiders in de particuliere onderneming*, proefschrift UvA, Ontwikkeling, Amsterdam 1924